
Reforma Oružanih snaga RH

ZLATKO GARELJIĆ*

Sažetak

Reforma obrambenog sustava i oružanih snaga dio je ukupnih društvenih, političkih i gospodarskih reformi u Republici Hrvatskoj. S obzirom na specifičnost nastanka u uvjetima oružane agresije na RH i Domovinskoga rata i zatim, razvojem u okviru sustava koji je u mnogim svojim elementima bio kontraverzan i nedovoljno demokratičan, nužnost reformi oružanih snaga podrazumijevala je radikalne i sustavne promjene i organizaciju institucije koja će odgovarati potrebama i mogućnostima Republike Hrvatske te demokratskim standardima.

Uz mnoga postignuća – racionalizaciju sustava, depolitizaciju, povećanje operativnosti i sposobnosti, međunarodnu afirmaciju – možda je najvažnije ono koje se odnosi na konceptualno i strategijsko definiranje ukupnoga sustava nacionalne sigurnosti i obrambenoga sustava te jasno definiranje, mjesta, uloge i zadaća oružanih snaga u suvremenom, demokratskom društvu i državi.

Ključne riječi: oružane snage, sigurnost, demokracija

Uvod

Pisati o reformi obrambenoga sustava Republike Hrvatske ili još uže, o reformi oružanih snaga kao stožernog, bitnog dijela obrambenog sustava i vojne obrane iz perspektive ljeta/jeseni 2003. godine krije u sebi nekoliko zamki.

Prva je sadržana u činjenici da sagledavanje rezultata postignutih u razdoblju 2000-2003. s gledišta nekog tko, ipak, pripada u bitnome političkome miljeu, može biti opterećeno željom za apsolutnim isticanjem uspjeha u provođenju reformi i nekritičkim iskazivanjem zadovoljstva urađenim. Druga

*
Zlatko Gareljčić zamjenik je ministra obrane RH od veljače 2000.

zamka je moguće iscrpljivanje u analizi razdoblja do 2000. godine. Naznake o zatečenom stanju u sustavu nacionalne sigurnosti općenito te posebno u obrambenom sustavu 2000. godine stoga su u ovom radu tek u funkciji oslikavanja polaznoga stanja.

Napokon, treća zamka je moguće fokusiranje pozornosti na dio – manje ili više bitnih, strateški ili u provedbenom smislu važnih – pitanja: primjerice, na problem smanjivanja broja osoblja, približavanja i uključivanja u vojno-političke saveze i slično.

Cjelovit i realan pristup obradi teme zahtijeva izbjegavanje naznačenih i brojnih drugih zamki.

Zatečeno stanje

Hrvatski obrambeni sustav i oružane snage nastale su i razvijale se u uvjetima oružane agresije na Republiku Hrvatsku s ciljem onemogućavanja stjecanja hrvatske neovisnosti i u uvjetima Domovinskoga rata. Makar je analiza procesa u razdoblju 1991–1995. itekako moguća, pa i potrebna,¹ konstatacije koje slijede u bitnome se odnose na razdoblje od 1996. godine, dakle, na poratno vrijeme i doba izvjesnosti uspjeha – a nakon vojno-redarstvenih akcija »Bljesak« i »Oluja« – mirne reintegracije istočne Slavonije Baranje i zapadnog Srijema (hrvatskog Podunavlja) u ustavno-pravni sustav Republike Hrvatske, čime je ostvarena suverenost Republike Hrvatske na cijelom ili još preciznije² na gotovo cijelom državnom području. Uz unutarnje, nužno je naznačiti i izmijenjene vanjskopolitičke pretpostavke koje, iako je tada a i danas nemoguće i neutemeljeno govoriti o apsolutno stabilnim i sigurnim regionalnim prilikama,³ u postdaytonskom razdoblju ipak predstavljaju i predstavljale su temelj za drukčije promišljanje hrvatske stvarnosti i hrvatske sigurnosne politike.

Napokon, stavove o temeljnim pitanjima nacionalne sigurnosti a slijedom čega bi bilo onda moguće raspravljati na temu: a kakva to vojska – nesporno, institucija političke zajednice sa specifičnim ciljevima, zadaćama i sredstvima – jest potrebna Republici Hrvatskoj za očuvanje vrijednosti, ispunjavanje interesa i ostvarivanje ciljeva potrebno je utvrditi u konceptualnim, stra-

1 Iako rijetki, postoje primjeri pokušaja poticanja stručne i utemeljene rasprave još u tom razdoblju, primjerice u: O. Žunec, »Vojska i demokracija«, *Erasmus*, br. 3, Zagreb, 1993.

2 Uz još uvijek »otvorena« pitanja utvrđivanja jasnih i preciznih graničnih crta s dijelom susjednih država, nužno je istaknuti mirovnu misiju UN (UNMOP) na poluotoku Prevlaci, okončanu u prosincu 2002.

3 Ukupne sigurnosne prilike u postrazdoblju Daytonu poboljšane su, a ukupna sigurnost Jugoistoka Europe posebice najnestabilnijeg područja, dijelova bivše SFRJ, je pojačana. O stanju stabilnosti i sigurnosti tog dijela europskog prostora vidjeti u R. Vukadinović, *Nestabilna sigurnost Jugoistoka Europe*, Zbornik radova Poslijediplomskog studija »Međunarodni odnosi«, FPZ, Zagreb, 2003.

teškim dokumentima. Odatle i početna karakteristika zatečenog stanja: nepostojanje stratezijskih dokumenata, bilo da je riječ o strategiji nacionalne sigurnosti, strategiji obrane ili nekoj drugoj formi konceptualnoga dokumenta kojim najviše političke institucije na jasan način utvrđuju i prihvaćaju političke stavove o temeljnim pitanjima nacionalne sigurnosti. Posebno je pitanje uzroka nepostojanja tako definiranih temeljnih stavova, no za potrebe ovoga rada dovoljno je naznačiti činjenicu nepostojanja. Iz toga se nameće gotovo samorazumljiva činjenica nepostojanja dugoročnoga planiranja u obrambenome sustavu i oružanim snagama. Sljedeća karakteristika zatečenog stanja su dvojbeni i neprecizna zakonska rješenja, nepostojanje ili točnije nerazvijenost mehanizama demokratskog nadzora oružanih snaga i politizacija vojske. Svaka od navedenih tvrdnji zahtijevala bi posebnu argumentaciju, no, primjerice, o stupnju i karakteru politizacije oružanih snaga moguće se uvjeriti pukim prelistavanjem starih brojeva tadašnjeg vojnoga glasila *Večbit*.⁴ Posebno je bitno u ovom dijelu navesti predimenzioniranost i preveliki broj osoblja jednako u administrativno-upravnom dijelu (Ministarstvu) i Oružanim snagama. Prema odgovarajućim aktima⁵ ukupan broj predviđenih djelatnih radnih mjesta u Ministarstvu obrane i Oružanim snagama bio je 62 934. Modelski je Ministarstvo dimenzionirano na 7 757 osoba, a preostali dio odnosi se na Oružane snage, uključujući i Glavni stožer. Od navedenoga broja 46 982 mjesta u Ministarstvu i Oružanim snagama predviđena su za popunu djelatnim vojnim osobama. Predviđeni ustroj tek je djelomice realiziran te je u sustavu sredinom siječnja 2000. bilo ukupno 44 173 osoba, od čega 5 555 u upravnom dijelu Ministarstva, a 38 618 u Glavnom stožeru i Oružanim snagama. Osim predimenzioniranosti, evidentan je bio i problem nepovoljne starosne⁶ i neodgovarajuće obrazovne strukture osoblja. Nadalje, zastarjelost i nestandardiziranost opreme te posebice neurednost poslovanja, dugovi i kašnjenja u plaćanju prema različitim dobavljačima (u prvom kvartalu 2000. evidentirano je više od 800 milijuna kuna nepodmirenih a dospeljih potraživanja) daljnje su karakteristike zatečenog stanja.

Na međunarodnom planu obrambeni sustav dijelio je sudbinu položaja Republike Hrvatske i posljedice činjenice svojevrskih »tihih« sankcija i »držanja na ledu« naše zemlje. Neuspjeli pokušaji približavanja i uključivanja u NATO-ov program Partnerstvo za mir 1996. i 1998. godine, ograničeni i

4

U broju od 27. veljače 1997. godine detaljan je, na sedam novinskih stranica, izvještaj sa svečane sjednice Glavnog odbora HDZ-a na kojoj su se okupili svi članovi stranačkih tijela. Uz izvještaj je objavljen i Izborni proglas HDZ-a za izbore za Županijski dom Hrvatskog državnog sabora i predstavnička tijela županija, gradova i općina.

5

Odluka o ukupnoj veličini, brojčanom sastavu i mobilizacijskom razvoju OS RH od 30. srpnja 1997.

6

Na fenomen »starosti snaga« pripadnika ukazuje se primjerice i u Studiji obrambene reforme Republike Hrvatske (*Defense Reform Study*) pripremljenoj tijekom 2000. godine u suradnji s Uredom pomoćnika ministra obrane SAD-a za pitanja međunarodne sigurnosti i Zapovjedništvom američkih snaga za Europu.

suzdržani programi i praksa vojne suradnje te embargo na uvoz vojne opreme i naoružanja (UN do 1996, SAD do 1998, EU do 2000), jasni su pokazatelji takvoga stanja.

Naznačene su samo one bitne karakteristike zatečenoga stanja. Iz činjenice netransparentnosti i visokoga stupnja politizacije sustava te posebno nepostojanja jasno i javno definiranih temeljnih stavova i opredjeljenja moguće je izvesti niz daljnjih karakteristika tadašnjeg stanja: od »kapilarne« povezanosti s dijelom sustava susjedne Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije BiH, preko izdvajanja cijelih postrojbi iz nadležnosti Glavnog stožera i njihovoj izravnoj podređenosti Ministarstvu i vrhovnom zapovjedniku, brojnih zloraba u poslovanju, do nedopustive neprofesionalnosti i umiješanosti sigurnosne agencije, tadašnje Sigurnosno-informativne službe u aktivnosti usmjerene prema civilnim osobama i organizacijama civilnoga društva.

Zadaće i ciljevi – Program Vlade Republike Hrvatske, 8. veljače 2000.

U svom razgovoru za tjednik *Globus* (*Globus*, 28. lipnja 2002.) Glavni tajnik NATO-a lord George Robertson ukazuje na značaj obrambenih i sigurnosnih pitanja i kroz tvrdnju da je politička stranka kojoj pripada, između ostaloga, i zbog nedavanja pozornosti i neshvaćanja značaja obrambenih pitanja, 18 godina bila u opoziciji.

Između ostalih motiva i razloga, činjenica shvaćanja značaja sigurnosnih i obrambenih politika i pitanja rezultirala je projektom realiziranim potkraj devedesetih. Rezultat ambicioznog projekta je studija »Hrvatska vojska 2000, Nacionalna sigurnost, oružane snage i demokracija«. ⁷ Istraživanje i studija u bitnome su olakšali sagledavanje i definiranje problema te pravce i načine njihova rješavanja.

Stoga je i Program Vlade RH iz veljače 2000. jasan i nedvosmislen. Primjere, jasno je navedeno kako »oružane snage moraju biti depolitizirana i departizirana institucija, vođena načelima profesionalizma«.

Nadalje, kao strateški ciljevi na području nacionalne sigurnosti određuju se: očuvanje nacionalne sigurnosti, održavanje visoke razine spremnosti i postizanje optimalne veličine Oružanih snaga RH, postizanje transparentnosti sustava obrane i integracija RH u međunarodne vojno-političke saveze.

U navedenim tezama sadržana je bit zadaća i ciljeva. Moguće poteškoće bile su izvjesne i predvidive. ⁸ U prvoj grupi poteškoća bile su one koje su se odnosile na moguću opstrukciju, nevoljkost, pa i sabotazu u kreiranju i proved-

7

O. Žunec, A. Tus, V. Hodalj, A. Kapović, T. Rubeša, S. Tatalović, D. Topalović, *Hrvatska vojska 2000, Nacionalna sigurnost, oružane snage i demokracija*, SDP, STRATA istraživanja, Zagreb, 1999.

8

O tome vidi u: O. Žunec, »Tranzicija Hrvatske vojske«, *Erasmus*, br. 23, Zagreb, 1998.

bi nužnih promjena.⁹ Druga grupa poteškoća kudikamo je važnija i realnija; oružane snage nisu samo specifična, posebna institucija, već je vojska velik, složen i osjetljiv sustav, sa značajnim zadaćama i u mirnodopskom vremenu, sustav koji, naposljetku angažira znatna sredstva i u bitnoj mjeri participira u trošenju sredstava državnog proračuna. Naposljetku, u Oružanim snagama egzistirao je i egzistira velik broj odgovornih i stručnih osoba, na svim razinama.

Postignuća – priprema i realizacija

Govoriti i pisati o etapama u reformi oružanih snaga i obrambenoga sustava u cjelini moguće je i potrebno ponajprije iz metodoloških razloga. Naime, nužne promjene u sustavu započete su već u prvim mjesecima mandata, od personalnih promjena, povećanja transparentnosti sustava,¹⁰ rješavanja problema dugotrajnih bolovanja, do važnih međunarodnih aktivnosti, zatim unapređivanja mehanizama civilne i demokratske kontrole nad oružanim snagama. Primjerice, u okviru Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost Hrvatskog sabora ustrojen je Pododbor za oružane snage. Potkraj prosinca 2000. godine izmjenama i dopunama Zakona o obrani trajanje služenja vojnoga roka skraćeno je s do tada važećih 10 na 6 mjeseci, a civilnog služenja sa 15 na 8 mjeseci.

Ipak, zbog metodoloških i provedbenih razloga, u reformi Oružanih snaga RH mogu se i moraju razlikovati dvije etape.

Priprema

U prvoj etapi, razdoblju od 2000. do srpnja 2002. godine naglasak je bio na pripremnim aktivnostima. Cjelovita reforma sustava nacionalne sigurnosti te obrambenoga sustava i Oružanih snaga zahtijevala je ne samo dopunsko i dodatno upoznavanje s realnim stanjem stvari u sustavu, već i nužnu pripremu i usvajanje strateških dokumenata te promjene ustavnih i zakonskih rješenja.

U promišljanju problema i kreiranju rješenja osim brojnih interno urađenih poredbenih analiza i planova pripomogle su i u radu već naznačene studije. Pored toga, tijekom 2001. godine u suradnji s Ministarstvom obrane Velike Britanije, odnosno DMCS-om (Directorate of Managements&Consul-

9

Uz nužne personalne promjene smanjene su, ako ne i dokinute, mogućnosti takvog djelovanja. Sagledavanje i analizu ponašanja i postupanja nekolicine tada djelatnih generala u rujnu/listopadu 2000. moguće je i nužno sagledavati (i) u tom kontekstu.

10

Po prvi puta 2000. godine Hrvatski sabor je na plenarnoj za javnost otvorenoj sjednici raspravljao o nalazu Državne revizije o poslovanju MORH-a, što je postalo uobičajenom praksom.

tancy Services) izrađena je studija »Pregled rukovođenja i upravljanja Ministarstvom obrane Republike Hrvatske« (*Study of MOD Management & Administration*).¹¹ Posebice je važna studija izrađena u okviru šireg projekta Vlade RH *Hrvatska u 21. stoljeću*, a na temu *Nacionalna sigurnost*.¹² U kontekstu promišljanja reformi obrambenoga sustava i oružanih snaga studija je bitna iz najmanje dva razloga: prvi je da se njome u bitnome potvrđuju saznanja i stavovi na temelju kojih je započet proces reformi, odnosno, pripreme za realizaciju reformi a drugi razlog je taj što studija predlaže neka konkretna rješenja. Primjerice, studija na zoran način (str. 206, 207) jednostavnim usporednim pokazateljima zemljopisnih, demografskih i gospodarskih značajki 40 europskih zemalja te usporednom analizom broja vojnika i vojnih troškova u 40 europskih zemalja ukazuje na bit problema te se naznačuje (str. 206): »Smanjenje OS RH temeljni je uvjet podizanja vojnih sposobnosti OS RH«. Osim toga, u studiji su navedeni i konkretni modeli zbrinjavanja viška osoblja, uključivši izmjene u modelu umirovljenja te model Gotove pričuve (kasnije u Zakonu o službi u OS RH uveden kao institut Aktivne pričuve).

Napokon, izmjenama i dopunama Ustava RH¹³ u 2000. godini stvorene su mogućnosti i pretpostavke za intenziviranje priprema cjelovitih strategijskih i zakonskih rješenja, odnosno, za njihovo uobličavanje i usvajanje.

Hrvatski sabor u ožujku 2002. raspravljao je i usvojio Strategiju nacionalne sigurnosti, Strategiju obrane RH¹⁴ te »paket« obrambenih zakona: Zakon o obrani RH, Zakon o službi u OS RH, Zakon o sudjelovanju pripadnika OS RH, policije, civilne zaštite te državnih službenika i namještenika u mirovnim operacijama i drugim aktivnostima u inozemstvu, Zakon o proizvodnji, remontu i prometu naoružanja i vojne opreme, Izmjene i dopune Zakona o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba i ovlaštenih službenih osoba. U ovom kontekstu navodimo i, također vrlo bitan, Zakon o sigurnosnim službama, usvojen u ožujku 2002, kojim su stvorene pretpostavke za još radikalniju preobrazbu sigurnosno-obavještajnog sektora općenito, a

11

Katkad je zanimljivo potvrditi vlastitih opredjeljenja i stavova pronaći u iznimno uspješnim formulacijama inozemnih suradnika. Primjerice, u »Pregledu...« je navedeno »...Veterani Domovinskog rata koji bi bili prisiljeni otići čvrsto zahtijevaju pravilno isplaniran i financiran program zbrinjavanja izdvojenog osoblja i mirovine, koji se ne bi mogao financirati iz trenutnog proračuna za obranu. To je, priznaju mnogi, nacionalna odgovornost, a ne pitanje obrane. Uspješno rješavanje ovog pitanja (...) možda je najvažniji čimbenik u razvoju sigurnosne i obrambene strategije u budućnosti. Odlaganje odluke u tom pitanju nije prihvatljiva opcija.«

12

Hrvatska u 21. stoljeću, Nacionalna sigurnost, O. Žunec, Z. Mahečić, V. Cvrtila, D. Domišljanović, V. Hodalj, T. Kulenović, D. Mikulić, S. Tatalović, D. Topalović, Ured za strategiju razvitka RH, Zagreb, 2001.

13

Ustav RH te svi navedeni strategijski i zakonski dokumenti objavljeni su u *Narodnim novinama*. U ovom radu korišten je prijepis pripremljen i sabran u internom izdanju MORH, Glavnog stožera OS RH, *Strategijski dokumenti iz područja obrane i nacionalne sigurnosti*, Zagreb 2003.

14

U ožujku 2003. Predsjednik RH donio je Vojnu strategiju, čime je zaokružen »paket« obrambenih dokumenata strategijske razine.

posebno onog segmenta koji je u organizacijskom smislu dio obrambenoga sustava i oružanih snaga. Svaki od naznačenih dokumenata i zakona važan je sam po sebi i kasnije ćemo, bez ambicija prepričavanja, ukazati na neke od odrednica, ponajprije imajući na umu nužnost ostvarenja reformi i ciljeva definiranih Programom Vlade RH. Zbirno gledano, značenje raspravljenih i usvojenih dokumenata ogleda se u sljedećem:

Prvo; prvi puta u novijoj hrvatskoj povijesti u konceptualnim dokumentima na jasan način su utvrđeni i prihvaćeni politički stavovi o temeljnim pitanjima nacionalne sigurnosti (Strategija nacionalne sigurnosti) te se dugoročno uređuje angažiranje raspoloživih obrambenih resursa u odgovoru na sigurnosne izazove i projektiraju osnove njihova budućeg razvoja (Strategija obrane).

Drugo, usvajanjem strategijskih dokumenata i »paketa« obrambenih zakona uobličena je »hrvatska obrambena arhitektura« kao dio šireg sustava »hrvatske sigurnosne arhitekture«. Na jasan način su, primjerice Zakonom o obrani, utvrđene uloga, prava i nadležnosti Hrvatskoga sabora, predsjednika RH i Vlade RH u pogledu obrambenoga sustava i oružanih snaga te dužnosti i obaveze drugih nositelja obrambenih priprema.

Treće, strategije i zakoni bili su nužan preduvjet i temelj za kreiranje i donošenje niza podzakonskih, provedbenih akata bez koji je jednostavno bilo nemoguće realizirati organizacijske promjene i preustroj.

Što se tiče zakonskih rješenja, izdvajamo samo neke od promjena. Trajanje obveznoga vojnoga roka i nadalje je 6 mjeseci, no civilno služenje, uključujući i odredbu o trajanju u cjelini je regulirano Zakonom o civilnoj službi te su poslovi civilnog služenja u potpunosti van nadležnosti Ministarstva obrane. Nadalje, a s ciljem postizanja profesionalizma i depolitizacije i departizacije vojske, pripadnicima OS u vojnim objektima i postrojbama zabranjena je svaka politička djelatnost, osnivanje stranaka, održavanje političkih skupova i demonstracija, a isto tako i sudjelovanje na političkim skupovima i demonstracijama te javno istupanje u vezi sa stanjem i odnosima u OS bez ovlasti ministra ili osobe koju on ovlasti. Iznimno važna je i odredba kojom se djelatnim vojnim osobama ne dopušta članstvo u političkim strankama, a djelatnim vojnicima, te službenicima i namještenicima u OS RH nije dopušteno kandidiranje u predstavnička tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i Hrvatski sabor. Izmjenama mirovinskoga zakona omogućena su rješenja koja podrazumijevaju tzv. profesionalnu, odnosno, prijevremenu mirovinu. Zakon o sudjelovanju... pak po prvi put utvrđuje nadležnosti i postupak pripreme i donošenja odluka o sudjelovanju u mirovnim misijama i drugim aktivnostima u inozemstvu. Zakon o proizvodnji, remontu i prometu naoružanja i vojne opreme uređuje pitanja planiranja i razvoja proizvodnje i remonta, promet naoružanja i vojne opreme... niz nadležnosti i poslova do tada nedovoljno jasno definiranih u pravnom sustavu Republike Hrvatske.

Za pripremu reformskog iskoraka od jednake važnosti su i brojni podzakonski, provedbeni propisi, pravilnici i odluke: o standardima razvoja; o utvrđivanju nemogućnosti daljeg profesionalnog razvoja; o radu odabirnih vi-

jeća; o aktivnoj pričuvi; o poticajnim otpremninama... niz provedbenih dokumenata s osnovnim ciljem da se u postupku izdvajanja viška osoblja izbjegne proizvoljnost i nepravednost te postave jasna pravila provođenja postupka.

U ovom dijelu nužno je navesti da su odgovarajućim aktima, Predsjednik RH Odlukom o ukupnoj veličini, brojčanom sastavu i mobilizacijskom razvoju OS RH i Vlada RH Uredbom i Pravilnikom o unutarnjem redu Ministarstva obrane, utvrđeni sastav i dimenzioniranost Oružanih snaga i Ministarstva. Prema tim aktima u sustavu je predviđeno ukupno 27 426 djelatnih radnih mjesta, 2 210 u Ministarstvu i 25 216 u Oružanim snagama.

U Ministarstvu obrane predviđeno je 406 mjesta za djelatne vojne osobe, dok su u sastavu OS RH predviđena mjesta za 4 215 službenika i namještenika, a ostalo su djelatne vojne osobe.

Od bitnih organizacijskih promjena ističemo da su umjesto zbornih područja ustrojena četiri korpusa Hrvatske kopnene vojske, umjesto tri, dva vojno-pomorska sektora, da je formirano Zapovjedništvo KoV-a te da je broj upravnih jedinica Ministarstva smanjen s osam na četiri i Vojno-sigurnosnu agenciju kao zasebnu cjelinu.

Napokon, u drugoj polovici 2002, a posebno intenzivno u 2003. godini, započeta je druga etapa – realizacija planiranih aktivnosti, reorganizacija Ministarstva obrane i preustroj Oružanih snaga.

Postignuća – proračun, smanjivanje broja osoblja, racionalizacija infrastrukture

Smanjivanje proračuna i dovođenje obrambenih troškova u okvire prosjeka, primjerice europskih članica NATO-a (2,14% BDP-a), europskih kandidata, novoprimljenih članica i uzvanica u članstvo NATO-a (2,54% BDP-a)¹⁵ ne mora samo po sebi biti postignuće. Bit je u tome da se sa sredstvima raspoloživo racionalno i odgovorno te da je sustav promišljeno postavljen i orijentiran u skladu s mogućnostima i potrebama hrvatskoga društva i države. Uostalom, Strategija obrane RH na jasan način navodi najvažnije čimbenike koji utječu na dimenzioniranje i oblikovanje obrambenih potencijala koje će Republika Hrvatska održavati i razvijati:

- ocjena i prosudba prirode i razine vojnih ugrožavanja te potencijala koji mogu vjerodostojno biti upotrijebljeni protiv Republike Hrvatske
- geostrategijska obilježja hrvatskog prostora
- obveze i standardi koje je Republika Hrvatska preuzela međunarodnim sporazumima
- raspoloživi resursi.

U tablici 1. naznačeno je kretanje vojnoga proračuna Republike Hrvatske od 1991. do 2003. godine. Jednostavna računica pokazuje da je u razdoblju od

15

Izvor: CIA, *The World Factbook* 2002.

2000. do 2003, ako kao osnovu izračuna i usporedbe uzmemo 1999. godinu, u vojnome proračunu bilo gotovo 6 milijardi kuna manje. Riječ je o izravnom doprinosu obrambenoga sustava reformama drugih sektora i omogućavanje itekako bitnih projekata u socijalnom sustavu, zdravstvu, prosvjeti, poticanju gospodarstva, infrastrukturnim projektima... Istodobno, osim reformskih zadaća i preustroja, u znatnoj mjeri povećan je opseg aktivnosti, poboljšan standard u objektima, pojačano održavanje i remont vojne tehnike i unaprijeđen i usklađen platni sustav u Oružanim snagama.

Cinjenica koju je nužno istaknuti je nepovoljna struktura vojnoga proračuna. Primjerice u 2001. i 2002. godini troškovi osoblja bili su zastupljeni u proračunu s gotovo 70%, dok je preostali dio usmjeren u održavanje te u troškove modernizacije, nabave nove opreme i istraživanje i razvoj.

Tablica 1.

Godina	BDP (u mil kn)	Državni proračun (u mil kn)	Vojni proračun (u mil kn)	Udio vojnog u GDP	Vojni proračun po stanov. (USD)
1	2	3	4	5=4/2*100	7
1991.	441	83	22	4.99	-
1992.	2,707	572	170	6.28	135.42
1993.	39,003	8,382	1,660	4.26	98.42
1994.	87,441	23,143	7,000	8.01	249.47
1995.	98,382	27,981	10,134	10.30	417.11
1996.	107,980	31,367	8,700	8.06	347.24
1997.	123,811	33,846	9,053	7.31	321.30
1998.	138,392	43,809	6,084	4.40	210.56
1999.	143,500	46,357	5,798	4.04	180.89
2000.	157,511	50,663	4,742	3.01	128.11
2001.	169,800	54,213	4,357	2.57	117.74
2002.	*181.800	83,620	4,355	2.40	125.79
2003.	*196.342	87,880	**4.090	2.08	117.11

Izvor: Od 1991-1998. godine prema podacima Statističkog ljetopisa iz listopada 1999.

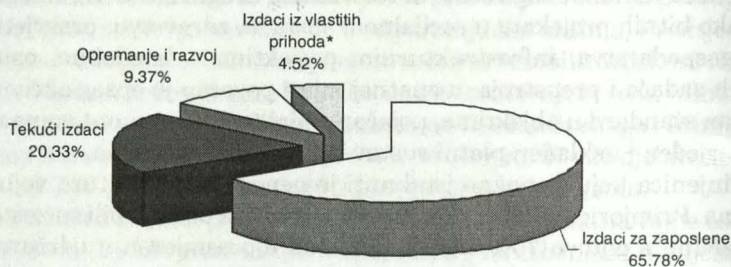
Od 1999. do 2003. godine prema podacima Ministarstva financija

* procjena MF

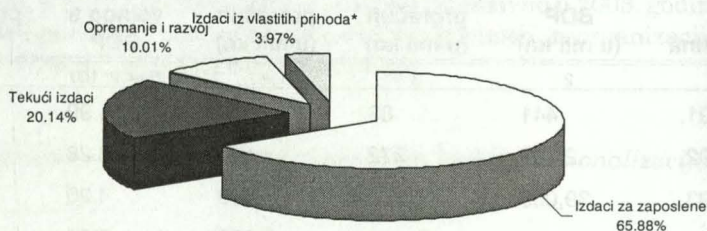
** rebalansom Državnog proračuna, proračun Ministarstva obrane je direktno povećan za 100 mil kn, a troškovi tranzicije su prebačeni s proračuna MORH-a u Državni proračun i procjenjuju se na 460 mil kn (do rujna utrošeno 359 mil kn) do kraja godine

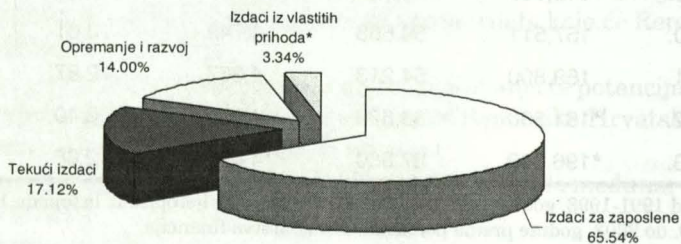
a) Rebalans proračuna za 2000.

b) Rebalans proračuna za 2001.

c) Rebalans proračuna za 2002.

* Izdaci iz vlastitih prihoda u 2000. i 2001. godini nisu iskazivani u utvrđenom proračunu MORH-a, dok su u 2002. i 2003. godini uključeni.

Struktura vojnoga proračuna u 2003. bit će slična, no već u 2004. godini, uz ostvarenje pretpostavki rasta BDP te projiciranje vojnoga proračuna na razini 2,2% BDP-a, iznos za osoblje bio bi ispod 60% (59,41%). Ostvarenje naznačenih i planiranih ciljeva znači automatski mogućnost planiranja i uporabu većega iznosa sredstava za održavanje i posebno, opremanje i modernizaciju.

Napokon, nužno je napomenuti kako je Ministarstvo obrane na izvjestan način predvodnik uvođenja sustava planiranja, programiranja, izrade i izvršenja proračuna (SPPP) u cjelokupnoj državnoj upravi. Pravilnikom o SPPP-u propisano je otpočinjanje cjelovite uspostave sustava s izradom prijedloga proračuna za 2005. godinu. Temeljna nakana takvog načina planiranja je uravnoteženje potreba i planova s raspoloživim proračunskim sredstvima te uspostava realno održivih i ostvarivih programa i planova u srednjoročnom i dugoročnom planskom razdoblju.

Postignuća – smanjenje broja osoblja

Već je naznačeno da je smanjenje OS RH temeljni uvjet podizanja vojnih sposobnosti OS RH. Osim toga, racionalno dimenzioniranje obrambenoga sustava te unošenje visoke razine vojnoga profesionalizma¹⁶ potrebni su i zbog nužnosti poboljšanja starosne i obrazovne strukture.

Kroz različite selekcijske postupke prošle su sve djelatne vojne osobe i pripadnici oružanih snaga. Selekcijски postupci podrazumijevali su jasno postavljene kriterije i utvrđenu proceduru, te jasno sagledavanje perspektive – bilo u sustavu ili izvan njega – svakog pojedinog pripadnika Oružanih snaga. Postupcima je utvrđeno da 12 921 pripadnik udovoljava standardima profesionalnoga razvoja, 8 218 mogu, uz zadovoljenje odgovarajućih uvjeta – završetak školovanja i stjecanje odgovarajućeg stupnja školske spreme, stjecanje odgovarajućeg stupnja vojne izobrazbe, promaknuće i sl., ostati u sustavu i dalje se razvijati. Za 8 826 utvrđena je nemogućnost daljnjeg profesionalnoga razvoja, što u pravilu pretpostavlja nužnost izdvajanja iz sustava.

Sredinom rujna u sustavu Ministarstva obrane i Oružanim snagama bilo je ukupno 32 738 osoba, iz čega je vidljivo da je sustav, u odnosu na siječanj 2000. smanjen za gotovo 12 000 osoba. U navedenoj brojci (32 738 osoba) su i one raspoređene u Odjel motrenja i obavješćivanja i Službu gospodarenja nekretninama, njih ukupno 1 689. Navedene ustrojbene cjeline nisu u postupku preustroja te će, bez obzira na organizacijska rješenja, ostati kao cjeline, izvan Ministarstva obrane, što podrazumijeva ostanak većine zaposlenih. Stoga, kao realan broj osoba u sustavu sredinom rujna treba uzeti 31 021, i to 2 296 u upravnom dijelu Ministarstva, a 28 725 u Oružanim snagama. Iz prijede naznačenih i ut-

16

Mišljeno u ovom dijelu kao izgradnja vojnoga profesionalizma, a ne kao tip vojne organizacije, skladno razlikovanju koje je jasno naznačeno u: T. Radičević, »Profesionalna vojska – prednosti i nedostaci«, *Međunarodne studije*, br 1, Zagreb, 2003.

vrđenih brojevanih veličina jasno je kako proces smanjenja broja pripadnika je i nadalje aktualan, sve do dovođenja sustava u projiciranu veličinu i posebice, do ustrojavanja takvoga načina postupanja kojim će se planski utvrđivati godišnji broj prijema, umirovljenja i godišnji plan promicanja.

U Godišnjim smjernicama obrambenoga planiranja i u izradi prijedloga vojnoga proračuna za 2004. godinu projicirano je brojevano stanje na razini 30 000 osoblja. Temelj takvom planiranju su sljedeći ciljevi: prvo; do kraja 2003. godine završiti s poslovima reorganizacije Ministarstva obrane i preustroja Oružanih snaga, a shodno važećim odlukama, te drugo, istodobno za izdvojeno osoblje koje neće biti raspoređeno na ustrojbeno mjesta u Ministarstvu i vojsci provoditi programe izdvajanja i zbrinjavanja viška osoblja. Na takav način sustav bi već sredinom 2004, a sigurno potkraj godine bio organiziran i dimenzioniran sukladno propisanim veličinama, a višak osoblja u cjelini bi bio zbrinut.

Inače, planiranju i provedbi projekta smanjenja osoblja prišlo se kao pitanju nacionalne odgovornosti. Pomno i pozorno pripremani su selekcijski postupci te rješenja za svaku simuliranu situaciju i pojedinca. Planovi smanjenja i tranzicije obuhvaćaju više programa, no najvažniji su: umirovljenja, prekvalifikacija i pomoć izdvojenom osoblju te aktivna pričuva.

Primjerice, na temelju Zakona o pravima iz mirovinskoga osiguranja, djelatna vojna osoba sa 20 godina radnog staža može biti umirovljena odlukom ministra obrane u slučaju utvrđivanja nemogućnosti njenog daljnjeg profesionalnoga razvoja. Unatoč umirovljenju, osoba može, sasvim legalno, razvijati drugu karijeru bilo u novog poslodavca ili samozapošljavanjem i poduzetničkim pothvatima.

Izdvajanje iz sustava po bilo kojoj osnovi i za sve kategorije, jednako za djelatno vojno i civilno osoblje, pratile su i propisane poticajne otpremnine.

Radi ilustracije, navodimo da su u prvih osam mjeseci 2003. godine iz sustava izdvojene 5 662 osobe. Većina je koristila mogućnosti »profesionalne« mirovine, njih 3 107. Početkom rujna u obradi je bilo dodatnih 1015 zahtjeva za izdvajanje iz sustava. Od 5 662 izdvojene osobe vojnika je 2 221, dočasnika 1 815, a časnika 1 586. Starijih od 45 godina je 2 326, a najbrojnija kategorija je u dobi od 40 do 45 godina, ukupno 1776 osoba.

Posebno važan je Program tranzicije i zbrinjavanja izdvojenog osoblja SPECTRA (Separated Personnel Care and Transition Programme), prihvaćen na sjednici Vlade 3. listopada 2002. Njegova važnost ogleda se u uključenosti svih ministarstava i državnih institucija te kroz široku mrežu regionalnih kontakata i niza subjekata na regionalnoj i lokalnoj razini, u njegovo provođenje. Temeljni cilj programa je priprema izdvojenih osoba za realizaciju druge karijere u civilnom radnom okružju, a u okviru Pilot projekta dosad je više od 100 osoba prošlo tranzicijske radionice.¹⁷

17

SPECTRA je predstavljena u većini županija, Tranzicijski ured tiskao je brojne promidžbene brošure, a detaljne informacije o programu moguće je naći u nizu brojeva vojnoga glasila »Obrana« te na internet stranici Ministarstva obrane RH.

Postignuća – racionalizacija infrastrukture

Na temelju jasnoga stava o zadržavanju samo onih objekata potrebnih održavanju i razvoju obrambenoga sustava definirane su perspektivne nekretnine. Sve ostale nekretnine postupno će biti prenesene u nadležnost Vlade koja će odlučivati o njihovoj budućoj, u svakom slučaju civilnoj, namjeni. Tako je u 2001. i 2002. godini ukupno 29 vojarni i 10 hotelskih objekata preneseno u vlasništvo županijama, gradovima i općinama, sveučilištima i drugim institucijama. Hrvatskome fondu za privatizaciju preneseno je na upravljanje 12 vojnih nekretnina, a 229 elaborata o nekretninama pripremljeno je kao osnova za postupak provedbe procedure prijenosa. U 2003. godini planirano je napustiti i predati na upravljanje civilnim strukturama 31 objekt, a o spremnosti drugih državnih tijela te civilnih institucija koje, zajedno s preuzimanjem objekata moraju preuzeti i troškove njihova osiguravanja, zaštite i održavanja, zavisit će dinamika ostvarivanja ovoga procesa.

Oružane snage RH – vizija i koncept

Do sada navedena postignuća nisu, dakako, sama sebi svrhom i ciljem. Temeljna svrha je organiziranje obrambenoga sustava i oružanih snaga kao njegovog bitnoga dijela na način koji će osigurati ostvarenje općih i provedbenih obrambenih ciljeva, kao i, gledajući ukupnost sustava nacionalne sigurnosti, zajedno s ostalim namjenski organiziranim institucijama i svim subjektima, pridonijeti ostvarenju općega sigurnosnoga cilja: izgradnji pretpostavki i uvjeta za slobodan pravedan i stabilan politički, ekonomski i socijalni razvoj hrvatskog društva u suradnji i međusobnoj usklađenosti s drugim demokratskim društvima i državama. Priželjkivanu viziju Oružanih snaga RH je lako definirati. Cilj je stvoriti dobro organizirane, visoko profesionalne i moderne OS, dimenzionirane sukladno gospodarskim mogućnostima, sposobne jamčiti obranu države, izvršavati odgovarajuće mirnodopske zadaće u zemlji i inozemstvu te provoditi međunarodnu suradnju i integraciju RH u obrambene organizacije.

Temelja uloga i zadaće OS RH propisane su Ustavom i zakonima Republike Hrvatske, a konceptijski i provedbeno definirane su stratezijskim dokumentima obrane. Najkraće, mogu se sistematizirati kao: odvratanje i obrana od agresije na Republiku Hrvatsku (obrana države), pomoć civilnim institucijama i građanima te međunarodne aktivnosti kao prinos međunarodnom miru i sigurnosti.

Obrana države

Analiza svih elemenata borbene spremnosti pokazuje na to da su OS RH, shodno pretpostavljenim sigurnosnim i vojnim rizicima, izazovima i prijetnjama, dakle, sigurnosnim procjenama i potrebama, na potrebnoj razini spremnosti. Obuka, izobrazba i uvježbavanje na potrebnoj su razini. Unatoč ograničenjima proračunskih sredstava, a zahvaljujući racionalnom planiranju i definiranju prioriteta u opremanju i modernizaciji, u tijeku su važni projekti: uvođenje u operativnu uporabu radarskih sustava FPS 117 i Peregrin, remont i djelomična modernizacija borbenih zrakoplova MIG 21, remont transportnih helikoptera, razvoj komunikacijskih sustava i simulatora, razvoj tenka T-84...

Istodobno, uz znatno povećanje obujma i broja redovnih aktivnosti i onih uzrokovanih potrebama preustroja, u bitnoj mjeri smanjen je broj izvanrednih događaja. U odnosu na 1998. i 1999. kada su zabilježeni 3 330, odnosno, 3 361 izvanredni događaj, 2001. bilježi se 2 242, a 2002. – 1 476 izvanrednih događaja. Posebno je važno napomenuti pad broja izvanrednih događaja s posljedicom smrtnog stradavanja. Tako su 1999. smrtno stradala 62 pripadnika Oružanih snaga, a u 2002. – 46.

Cilj je i nadalje smanjivati broj ID-a te se, osim kontinuiranog praćenja i analize, različitim mjerama i aktivnostima pridonosi realizaciji tog cilja.

Pomoć civilnim institucijama i građanima

Pomoć civilnim institucijama i građanima podrazumijeva pripreme za sudjelovanje i sudjelovanje u aktivnostima zaštite i spašavanja stanovništva i materijalnih dobara, pružanje pomoći u prirodnim, tehničko-tehnološkim i drugim nesrećama i katastrofama, posebno u onim slučajevima kada su razmjeri nepogode i katastrofa takvi da su životi i materijalna dobra ugroženi u mjeri koja nadilazi sposobnosti i potencijale namjenskih institucija za zaštitu i spašavanje. Osim toga, tu je i cijeli spektar različitih aktivnosti u segmentu civilno-vojnih odnosa.

Primjerice, od 1999. godine, a posebno sustavno od 2000. godine, Oružane snage na organiziran način su uključene u operacije i aktivnosti tijekom protupožarne sezone.¹⁸

Program medicinske evakuacije bolesnih i unesrećenih građana i turista, većinom s hrvatskih otoka i priobalja, razvijen je u suradnji s Ministarstvom zdravstva i provodi se od 2000. godine. U 2002. godini helikopterima HRZ-a u

18

Tijekom iznimno zahtjevne protupožarne sezone 2003. godine bilježimo znatan angažman svih triju grana Oružanih snaga: letjelice HRZ-a obavile su gotovo 12 000 letova, 1 900 sati naleta, prevezle 3 200 ljudi, u HRM-u bilježe 1 400 plovidbenih milja, 140 plovidbenih sati, prevezenih 910 tona vode, 140 vozila i 2 200 ljudi. Namjenski organizirane snage HKoV-a na požarištima su odradile gotovo 120 000 radnih sati, a u gašenju je tijekom protupožarne sezone sudjelovalo 7 650 pripadnika.

medicinske centre prevezena su 333 bolesnika. Svake godine postrojbe Oružanih snaga, posebno HRZ-a i HRM-a, sudjeluju u operacijama traganja i spašavanja. U 2002. godini bilo je 20 takvih aktivnosti. Napokon, u 2002. više od 20 000 pripadnika OS RH bilo je uključeno u različite aktivnosti: od onih u zaštiti od poplava, do pošumljavanja, intervencija inženjerijskih strojeva, čišćenje snijega i slično.

Međunarodne aktivnosti kao prinos međunarodnom miru i sigurnosti

U razdoblju od 2000. u znatnoj mjeri povećan je opseg i sadržaj međunarodnih aktivnosti, u jednakoj mjeri bilateralna vojna suradnja, regionalna vojna suradnja te sudjelovanje u međunarodnim mirovnim i humanitarnim operacijama. Osim toga, u procesu približavanja i integriranja u NATO sustav kolektivne sigurnosti brojne su zadaće i aktivnosti.

Bilateralna i regionalna obrambena suradnja orijentirane su na potporu hrvatske sigurnosne i vanjske politike te promicanje nacionalnih interesa i doseganje ciljeva. Nekoliko je osnovnih ciljeva u skladu s kojima se definiraju prioriteta i značaj suradnje: dostizanje potrebnoga stupnja interoperabilnosti s NATO-om, davanje potpore jačanju i razvoju obrambenoga sustava i sposobnosti Oružanih snaga RH, potpora i poticaj obrambenim reformama, razvoj dobrosusjedskih odnosa i regionalne suradnje.

Republika Hrvatska sklopila je sporazume i ugovore o suradnji na području obrane sa 24 zemlje. Najintenzivnija bilateralna obrambena suradnja odvija se sa SAD-om, Velikom Britanijom, SR Njemačkom, Francuskom, Austrijom, Mađarskom i Slovenijom.

Multiregionalni identitet Republike Hrvatske ogleda se i kroz suradnju na području obrane u okviru niza regionalnih inicijativa: Kvadrilaterale, posebno dijela koji se odnosi na formiranje multinacionalne postrojbe za djelovanje u međunarodnim mirovnim misijama, CENCOOP, kao proces obrambene suradnje srednjoeuropskih država, SEDM – Forum ministara obrane jugoistočne Europe i brojne druge regionalne inicijative poput Jadransko-jonske, koje u većoj ili manjoj mjeri uključuju i obrambenu suradnju. U ovom dijelu izdvajamo Pakt o stabilnosti i konkretan projekt realiziran u Hrvatskoj u suradnji sa SR Njemačkom, a u okviru Pakta, osnivanje Regionalnog centra za pomoć u implementaciji i verifikaciji nadzora razoružanja (RACVIAC). Regionalno usmjerena suradnja nezaobilazna je u procesu izgradnje sigurnosti i povjerenja u svim regijama kojima pripada Hrvatska, a na poseban način je bitna u regiji jugoistočne Europe.

Na temelju jasno postavljenog conceptualnoga stava prema kojem Hrvatska kao odgovorna članica međunarodne zajednice preuzima svoj dio odgovornosti i obveza u cilju postizanja međunarodnog mira i sigurnosti, sudjelovanje u mirovnim i humanitarnim misijama definirano je kao prinos miru i sigurnosti u svijetu. Isto tako, Republika Hrvatska aktivna je članica Međunarodne antiterorističke koalicije, što osim suradnje i koordiniranja niza ak-

tivnosti pretpostavlja i suradnju na području obrane. Izravna potpora djelovanju antiterorističke koalicije ogleda se u pripremi i upućivanju nacionalnoga kontingenta – Voda vojne policije i stožernih časnika – od ukupno 50 pripadnica i pripadnika u mirovnu misiju ISAF u Afganistanu (ožujak-rujan 2003.) te nastavkom sudjelovanja u ISAF misiji s drugim kontingentom jačine 36 pripadnica i pripadnika OS RH.

Na polju suradnje s UN-om važno je spomenuti potpisivanje stand-by aranžmana u studenom 2002. kojim je Republika Hrvatska odredila snage na raspolaganju UN-u za sudjelovanje u mirovnim operacijama. Aktualno, Republika Hrvatska, odnosno, pripadnice i pripadnici OS RH sudjeluju u mirovnim misijama u Sierra Leoneu (deset promatrača) Etiopiji/Eritreji (sedam promatrača), Indiji/Pakistanu (četiri promatrača, do kraja godine bit će upućen i peti), Zapadnoj Sahari (dva promatrača) i Istočnom Timoru (dva liječnika). U listopadu 2003. godine trojica visokih časnika OS RH bit će upućena u mirovnu misiju UN-a u Liberiji i raspoređena na odgovorne stožerne dužnosti, a u tijeku su pripreme za sudjelovanje 2-5 pripadnika OS RH u mirovnoj misiji na Cipru. Važno je navesti da je Republika Hrvatska pridonijela i radu inspekcijskih timova u Iraku te da su u radu UNMOVIC-a sudjelovala i dvojica stručnjaka za kemijsko oružje.

Još uvijek je u ozbiljnom razmatranju mogućnost upućivanja pripadnika OS RH u Irak kao prinos naporima međunarodne zajednice u stabilizaciji prilika u Iraku i regiji.

Dosadašnje sudjelovanje u mirovnim misijama ocijenjeno je profesionalnim i kvalitetnim.¹⁹ Vrlo kvalitetnim i profesionalnim ocijenjeno je sudjelovanje hrvatskoga kontingenta u ISAF misiji. Takva praksa i iskustva te takve ocjene pridonose političkom i vojnom kredibilitetu Republike Hrvatske.

U stratezijskim dokumentima jasno je naznačeno da su integracija u NATO i EU glavni ciljevi sigurnosne i vanjske politike Republike Hrvatske, a širenje NATO-a i EU-a prepoznaju se kao najvažniji međunarodni procesi. U procesu približavanja, kandidature i uključivanja u EU poseban aspekt integracije predstavlja Europska sigurnosno-obrambena politika (ESDP) kao cjelovit dio Zajedničke vanjsko-sigurnosne politike (CSFP) Europske unije.

U procesu približavanja i uključivanja u NATO od 2000. godine naovamo učinjeni su znatni pomaci, čemu su u znatnoj mjeri pridonijele aktivnosti Ministarstva obrane i OS RH.

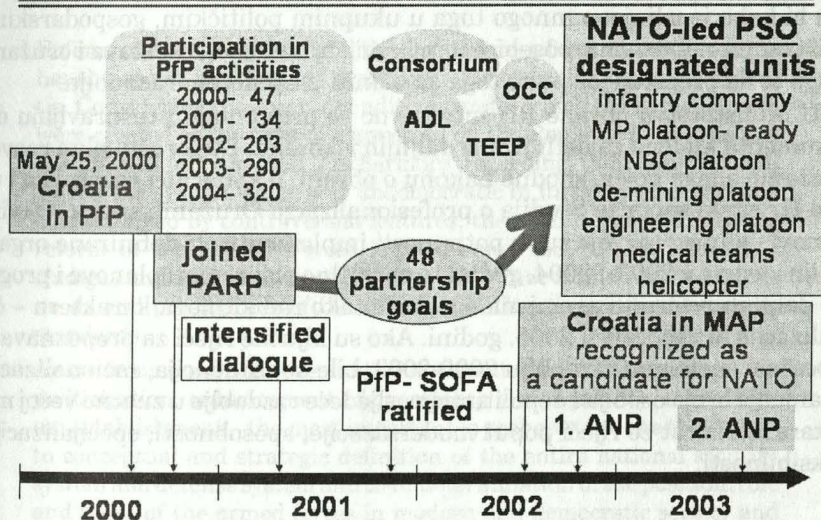
U listopadu 2003. započinje drugi ciklus hrvatskog sudjelovanja u MAP-u, Akcijskom planu za članstvo. Vlada Republike Hrvatske na sjednici od 25. rujna 2003. usvojila je ANP, Godišnji nacionalni program. Dijalog i suradnja na relaciji NATO-Hrvatska rezultirali su sudjelovanjem u mnogim inicijativama, aktivnostima i procesima i usvajanjem niza NATO mehanizama i standarda, sve u cilju postizanja interoperabilnosti i kompatibilnosti sa sustavom.

19

U mirovnoj misiji u Liberiji koja bi prema planu trebala uključivati oko 15 000 sudionika, RH će sudjelovati s tri časnika kojima su namijenjene visoke i odgovorne dužnosti, čemu su pridonijele sugestije i prijedlozi generala Jacquesa Paula Kleina, imenovanog posebnog predstavnika GT UN za Liberiju.

Croatia towards NATO

Zaključak

Tvrđnja Jeffreyja Simona o »povijesti koja je testirala narode i države«²⁰ napisana u kontekstu analize procesa i kretanja u zemljama Srednje Europe početkom devedesetih mogla bi se parafrazirati i u odnosu na Republiku Hrvatsku. Povijest je testirala narod i državu i u razdoblju uspostave nezavisnosti i Domovinskoga rata, poraću te od 2000. naovamo.

U studiji autor, osim učinkovitoga demokratskog nadzora vojske te minimalnih vojnih sposobnosti i političke kompatibilnosti s NATO savezom, postavlja četiri uvjeta potrebna za pristupanje Savezu i postizanje »učinkovitog« demokratskog nadzora i upravljanja vojskom:

1. Jasna podjela ovlasti nad vojskom između predsjednika i Vlade (premijera i ministra obrane) u ustavu i zakonima.
2. Nadzor parlamenta nad vojskom, posebno kroz kontrolu obrambenoga proračuna.
3. Nadzor vlade nad Glavnim stožerom i vojnim zapovjednicima u miru putem civilnoga ministra obrane te
4. Vraćanje vojnoga prestiža, pouzdanosti i odgovornosti radi učinkovitosti oružanih snaga.

20

Jeffrey, Simon, *Proširenje NATO-a i Srednja Europa: studija o civilno-vojnim odnosima*, MORH, GS OS RH, Odjel za provedbu programa MPRI-DTAP, Zagreb, 1998.

Iako su tvrdnja i uvjeti definirani u odnosu na postizanje kompatibilnosti s NATO standardima, metodološki pružaju prigodu da se analizom rješenja i prakse procjenjuju dosezi Republike Hrvatske. Najkraće, zaključna ocjena bila bi kako je učinjeno mnogo toga u ukupnim političkim, gospodarskim i društvenim reformama, posebice u reformi obrambenoga sustava i oružanih snaga te da predstoji još puno toga za učiniti u sljedećem razdoblju.

U Ministarstvu obrane RH intenzivno se pripremaju i raspravljaju dva dokumenta ključna za definiranje daljnjih iskoraka: Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga kojeg, shodno Zakonu o obrani, u konačnici raspravlja i usvaja Hrvatski sabor te Studija o profesionalizaciji Oružanih snaga. Okvirni planovi daljnjeg razvoja su: u potpunosti implementirati definirane organizaciju i ustroj u 2003. i 2004. godini te paralelno pripremati planove i programe daljnjih reformi i promjena – ne više tako radikalnoga karaktera – čija realizacija bi započela u 2005. godini. Ako su ključne riječi za prepoznavanje procesa u sustavu u razdoblju 2000-2003. bile konsolidacija, racionalizacija, smanjenje broja osoblja i depolitizacija, sljedeće razdoblje u znatno većoj mjeri karakterizirat će riječi poput modernizacije, sposobnosti, specijalizacije i fleksibilnosti.

Literatura

CIA *The World Factbook* 2002.

Odluka o ukupnoj veličini, brojčanom sastavu i mobilizacijskom razvoju OS RH od 30. srpnja 1997.

Radičević Tomo, »Profesionalna vojska – prednosti i nedostaci«, *Međunarodne studije*, br 1, Zagreb, 2003.

Simon Jeffery, *Proširenje NATO-a i Srednja Europa: studija o civilno-vojnim odnosima*, MORH, GS OS RH, Odjel za provedbu programa MPRI-DTAP, Zagreb, 1998.

Studija obrambene reforme Republike Hrvatske (*Defense Reform Study*) pripremljenoj tijekom 2000. godine u suradnji s Uredom pomoćnika ministra obrane SAD-a za pitanja međunarodne sigurnosti i Zapovjedništvom američkih snaga za Europu

Vukadinović Radovan, *Nestabilna sigurnost Jugoistoka Europe*, Zbornik radova Poslijediplomskog studija »Međunarodni odnosi«, FPZ, Zagreb, 2003.

Žunec O., Tus A., Hodalj V., Kapović A., Rubeša T., Tatalović S., Topalović D., *Hrvatska vojska 2000, Nacionalna sigurnost, oružane snage i demokracija*, SDP, STRATA istraživanja, Zagreb, 1999.

Žunec O., Mahečić Z., Cvrtila V., Domišljanović D., Hodalj V., Kulenović T., Mikulić D., Tatalović S., Topalović D., *Hrvatska u 21. stoljeću, Nacionalna sigurnost*, Ured za strategiju razvitka RH, Zagreb, 2001.

Žunec Ozren, »Vojska i demokracija«, *Erasmus*, br. 3, 1993.

Vojna strategija, ožujak, 2003.

Summary

Reform of defense system and the armed forces form a part of comprehensive social, political and economic reforms in the Republic of Croatia. Considering the specific conditions under which the Armed Forces were created at the time of aggression on the Republic of Croatia and the Homeland War and furthermore regarding their development within the system which was undemocratic in its many elements and characterized by controversial features, the need to proceed with the reform of the Armed Forces implied some radical and systematic changes and organization of an institution that would respond to the needs and possibilities of the Republic of Croatia and to democratic standards.

Apart from many achievements – rationalization of the system, depoliticization, enhancement of operability and capability, international establishment – the most important is probably the one that refers to conceptual and strategic definition of the entire national security system and defense system and clear determination of the position, role and tasks of the armed forces in modern and democratic society and state.